

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**на тему «ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА РІЗНИМИ
ПРОГРАМАМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»**

Виконала здобувач вищої освіти
групи ПС 22 м заочного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Сивобородько Наталія Олександрівна

Керівник: д.психол.наук, професор
Ковальова О.В.

Рецензент: к.психол.наук, доцент
кафедри психології Чорноморського
національного університету
імені Петра Могили
Астремська І.В.

Запоріжжя– 2023 року

Сивобородько Наталія Олександрівна
Особливості емоційних станів дітей молодшого шкільного віку, які
навчаються за різними програмами початкової школи

АНОТАЦІЯ

В кваліфікаційній (дипломній) роботі проаналізовано проблему емоційних станів молодших школярів, а саме: тривога, страх, агресія. Здійснено порівняльний аналіз наявності негативних емоційних станів дітей молодшого шкільного віку, які навчаються за різними навчальними програмами.

Визначено, що проявам тривоги, страху, агресії у учнів сприяють соціальні ситуації та умови розвитку в освітньому процесі. Встановлено, що на деструктивний прояв станів тривоги, страху, агресивності особистості впливають особливості спілкування педагогів та батьків з дітьми, стилі ставлень до них, мікроклімат, створений педагогами у закладі освіти та інше.

У дослідницькій частині роботи визначено особливості навчальних програм в рамках реалізації концепції Нової української школи, проведена психологічна діагностика емоційних станів дітей молодшого шкільного віку. Проведено обробку, аналіз та інтерпретацію результатів дослідження, систематизовані результати емпіричного дослідження, сформульовано загальні висновки.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати емпіричного дослідження можуть бути використані у процесі підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, що дасть можливість та підстави переосмислення соціальної і професійної місії вчителя Нової української школи, актуалізує необхідність підготовки фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, приймаючи нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові професійні ролі і функції.

***Ключові слова:** емоційний стан, навчальні програми, тривога, стрес, страх, агресія.*

Sivoborodko Natalia

Peculiarities of the emotional states of children of primary school age, who study in different primary school programs

ABSTRACT

The qualification (diploma) work analyzed the problem of emotional states of younger schoolchildren, namely: anxiety, fear, aggression. A comparative analysis of the presence of negative emotional states of children of primary school age who study in different educational programs was carried out.

It was determined that social situations and conditions of development in the educational process contribute to manifestations of anxiety, fear, and aggression among students. It was established that the destructive manifestation of states of anxiety, fear, aggressiveness of the personality is influenced by the peculiarities of communication of teachers and parents with children, styles of attitudes towards them, the microclimate created by teachers in the educational institution, etc.

In the research part of the work, the peculiarities of educational programs within the framework of the implementation of the concept of the New Ukrainian School were determined, psychological diagnosis of the emotional states of children of primary school age was carried out. Processing, analysis and interpretation of the research results were carried out, the results of the empirical research were systematized, and general conclusions were formulated.

The practical significance of the work is that the obtained results of empirical research can be used in the process of improving the qualifications of primary school teachers, which will provide the opportunity and grounds for rethinking the social and professional mission of the teacher of the New Ukrainian School, actualize the need to train specialists adapted to modern socio-cultural conditions, capable work creatively, making non-standard decisions in situations of market competition, avoiding stereotyping and templates, learn new professional roles and functions.

Keywords: emotional state, educational programs, anxiety, stress, fear, aggression.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему:

«Особливості емоційних станів дітей молодшого шкільного віку, які навчаються за різними програмами початкової школи»

Здобувач вищої освіти: Сивобородько Наталія Олександрівна

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор кафедри психології Ковальова О.В.

Об'єктом дослідження є емоційні стани.

Предметом дослідження є порівняння емоційних станів дітей молодшого шкільного віку, які навчаються за різними програмами початкової школи.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити емоційні стани дітей молодшого шкільного віку, які навчаються за різними програмами початкової школи.

Гіпотеза даного дослідження полягає у припущенні про те, що емоційні стани молодших школярів, які навчаються за програмою О. Савченко, мають нижчі показники тривоги, страху та агресії в порівнянні з авторською програмою Р. Шияна.

Завдання дослідження:

1. На основі розгляду праць сучасних і зарубіжних дослідників здійснити теоретичний аналіз емоційних станів дітей молодшого шкільного віку.

2. Проаналізувати особливості навчальних програм, за якими навчаються діти молодшого шкільного віку.

3. Провести діагностику та проаналізувати емоційні стани дітей молодшого шкільного віку за різними навчальними програмами.

4. Зробити порівняльний аналіз емоційних станів дітей молодшого шкільного віку, які навчаються за різними освітніми програмами початкової школи.

Для розв'язання поставлених завдань використовувались наступні

методи дослідження: теоретичні (теоретико-методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння й узагальнення даних теоретичних та експериментальних досліджень, теоретичне моделювання тощо); емпіричні (спостереження, тестування; констатувальний експеримент); методи обробки даних (узагальнення та систематизація якісних і кількісних даних емпіричного дослідження).

На різних етапах дослідження використовувався комплекс психодіагностичних методик: «Підбери обличчя» для визначення рівня тривоги; тест шкільної тривожності Філіпса; методика діагностики дитячих страхів (А.І. Захарова, М.А. Панфілова) , тест «Руки» Е. Вагнера.

Наукова новизна дослідження полягає в отриманні нових даних та уточненні вже наявних результатів в науковій літературі щодо емоційних станів молодших школярів, таких як: тривога, страх та агресія. Проведено порівняльний аналіз рівня тривожності, страху та агресії у молодших школярів, які навчаються за освітніми програмами О. Савченко та Р. Шияна.

Практична значимість дослідження полягає у тому, що отримані результати емпіричного дослідження можуть бути використані у процесі підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, що дасть можливість та підстави переосмислення соціальної і професійної місії вчителя Нової української школи, актуалізує необхідність підготовки фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, приймаючи нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові професійні ролі і функції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, робота містить 2 таблиці, 6 рисунків, 4 додатка. Загальний обсяг магістерської роботи становить 84 сторінки, основний зміст викладено на 70 сторінках.

В першому розділі розглядаються теоретичні аспекти дослідження

емоційних станів молодших школярів у процесі навчання; другий розділ присвячений методологічному обґрунтуванню результатів емпіричного дослідження емоційних станів молодших школярів, які навчаються за різними навчальними програмами; у третьому розділі ми аналізуємо та інтерпретуємо результати емпіричного дослідження емоційних станів школярів, які навчаються за різними програмами початкової школи.

Емпірична база дослідження: дослідження проводилося на базі Запорізької ЗОШ I-III ступенів № 15. В якості вибірки дослідження було взято 4 класи початкової школи, тобто 2 групи, які навчаються за різними навчальними програмами. В дослідженні взяли участь 42 хлопчики і 27 дівчаток, загалом 69 учнів молодшого шкільного віку.

Дослідження здійснювалось впродовж 2022-2023 років.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

Емоційні стани особистості, які проявляються в освітньому процесі і, як правило, мають переважно соціально-психологічне походження, виступають певним бар'єром у процесі навчання. Значне місце серед емоційних станів у дітей молодшого шкільного віку займають тривога, страх, агресія. Часто вони негативно впливають на розвиток особистості та характерії діяльності.

Визначено, що проявам тривоги, страху, агресії особистості учня сприяють соціальні ситуації та умови розвитку в освітньому процесі. Встановлено, що на деструктивний прояв станів тривоги, страху, агресивності особистості впливають особливості спілкування педагогів та батьків з дітьми, стилі ставлень до них, мікроклімат, створений педагогами у закладі освіти та інше.

Було проведено теоретичний аналіз праць сучасних дослідників та здійснено аналіз питання зміни емоційного стану в процесі виховної роботи закладів середньої освіти. У зарубіжній психологічній науці теоретичним підґрунтям досліджуваної проблеми є наукові розробки таких вчених, як Р. Ахмад, К. Ізард, П. Екман, П. Петте, Ж. Піаже, О. Сталлер, А. Холмес

та ін.

Так, К. Ізард довів, що фундаментальні принципи поведінки людини залежать від емоцій, які організують та контролюють сприймання, мислення й дії людини. П. Екман розглядав розвиток довільності емоцій як один з механізмів регуляції соціальної поведінки. За О. Сталлер та П. Петте емоції проявляються та диференціюються під впливом суб'єктивної оцінки особистістю іншої людини чи проблемної ситуації, що вимагає розвитку її регулятивних процесів.

З метою організації і проведення дослідження емоційних станів молодших школярів, які навчаються за різними програмами початкової школи, було сформовано вибірку на базі Запорізької ЗОШ I-III ступенів № 15 Запорізької міської ради. В якості вибірки дослідження було взято 4 класи випробовуваних, тобто 2 групи, які навчаються за різними навчальними програмами. В дослідженні прийняли участь 42 хлопчики і 27 дівчаток, загалом 69 учнів молодшого шкільного віку. Було обрано чотири методики, що спрямовані на дослідження проблеми емоційних станів школярів, які навчаються за різними освітніми програмами.

1. Тест тривожності (Р. Темпл, М. Дорки, В. Амен).
2. «Оцінка рівня шкільної тривожності Філіпса».
3. Діагностика дитячих страхів (Захарової А.І., Панфілової М.А.).
4. Тест «Руки» Е. Вагнера.

В результаті проведеної роботи детально визначений теоретичний аспект емоційних станів молодших школярів, що дозволило розглянути ряд актуальних питань, а саме: теоретичний огляд вітчизняних і зарубіжних уявлень про емоційні стани дітей молодшого шкільного віку, фактори, які впливають на емоційний стан. Результати експериментального дослідження показали, що емоційні стани двох груп досліджуваних відрізняються.

Учні, які навчаються за освітньою програмою Р. Шияна мають вищі показники тривожності та страху, ніж учні, які навчаються за освітньою

програмою О. Савченко.

Результати дослідження агресивності молодших школярів за методикою «Руки» (Е. Вагнера) показали наступне: у досліджуваних обох груп в сумі переважають адаптивні стратегії активності, хоча при цьому найбільш вираженою є реакція агресії.

Проведено порівняльний аналіз емоційних станів двох груп, які навчаються за освітніми програмами Р. Шияна та О. Савченко. На основі отриманих результатів можна стверджувати, що учні першої групи, які навчаються за освітньою програмою Р. Шияна, мають вищі показники тривоги, страху та агресії, ніж учні, які навчаються за освітньою програмою О. Савченко. В результаті проведеного емпіричного дослідження гіпотеза знайшла підтвердження.

Рік виконання магістерської роботи – 2023 рік.

Місце виконання: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра психології.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	7
1.1 Теоретичний аналіз досліджень емоційних станів у дітей молодшого шкільного віку.....	7
1.2 Специфіка емоційних станів учнів молодшого шкільного віку у процесі навчання.....	11
1.3 Індивідуально-психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку.....	17
1.4 Психолого-педагогічні аспекти авторських освітніх програм Р.Б. Шияна та О.Я. Савченко.....	22
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА РІЗНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ.....	29
2.1 Характеристика вибірки та етапів дослідження.....	29
2.2 Характеристика методик дослідження тривожності молодших школярів.....	37
2.3 Характеристика методик дослідження страхів у молодших школярів.....	42
2.4 Характеристика методик дослідження агресивності у молодших школярів.....	46
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ШКОЛЯРІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА РІЗНИМИ ПРОГРАМАМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	53
3.1 Аналіз та інтерпретація отриманих результатів дослідження тривожності молодших школярів.....	53
3.2 Результати діагностики дитячих страхів за методикою О. Захарової, І. Панфілової.....	57
3.3 Результати діагностики дитячої агресивності за тестом «Руки» Е. Вагнера.....	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	74

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015984059

Дата перевірки:
26.10.2023 13:33:02 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.10.2023 13:53:33 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Сивобородько Н

Кількість сторінок: 62 Кількість слів: 13773 Кількість символів: 101631 Розмір файлу: 685.42 KB ID файлу: 1015664668

29.9% Схожість

Найбільша схожість: 16.5% з Інтернет-джерелом (<https://jarch.donnu.edu.ua/article/download/11679/11554>)

21.2% Джерела з Інтернету

630

Сторінка 64

8.7% Джерела з Бібліотеки

9

Сторінка 71

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел